

IV. Етнологија и масовне комуникације

UDC 392.31 (457.1):396

Мирослава Малешевић

У ПОСЕТИ „СРЕЋНОЈ ПОРОДИЦИ“
С ЧАСОПИСОМ НАДА

Са страница штампе смеше се успешни, познати, признати, обожаваани глумци и глумице, певачи, спортски шампиони, хероји које је створила масовна култура. Стварајући их, она им је наменила двоструку природу: божанску и људску. Митолошку по улогама које остварују, људску по приватном животу којим живе. „Том двоструком природом“, писао је Едгар Морен, (они) „групишу снажан комплекс пројекције-идентификације. Остварују неостварљивости које обични смртници не могу да реализују, али подстичу смртнике да остваре имагинарно. У овом својству олимпијци су енергетски кондензатори масовне културе. Њихова друга природа, путем које свако може да буде у вези с њиховом божанском природом, утиче да они учествују у животу свакога. Спајајући свакодневни живот са олимпијским, олимпијци постају *узори културе* у етнографском смислу овога израза, односно узори живота. То су хероји-узори. Они отелотворују митове о самоостварењу личног живота.“¹

Говорећи Мореновим терминима, живот ових звезда представља за обичне људе слику жељеног живота, остварење сна о постигнућу личног успеха и среће. Својом специфичном природом, масовни хероји пружају многобројне узор понашања, од начина одевања, држања, шминкања до укључивања у „општи снажни узор, узор стила живота“.² Тиме, без сумње, посредством средстава информисања, снажно утичу на обликовање укуса, вредности, интереса и ставова публике која им је наклоњена. Али, да би публика могла да се идентификује са својим обожаваним јунаком, он мора да се спусти међу обичне смртнике, у његовом животу свако мора да пронађе елементе сопственог живота. Потребу да се завири у њихов интимни

¹ Moren, E., *Duh vremena*, Beograd, 1967, 127.

² Isto, 128.

живот да би се ту пронашла садржина која омогућава идентификацију задовољава штампа посредством које живот „олимпијца“ постаје део свакодневног живота обичних људи.

*
* *

Примат међу домаћим часописима масовне штампе, са тиражом од 350.000 примерака, држи ревија *Нада*, која припада категорији листова за жену и породицу. Кад се броју продатих примерака дода број потенцијалних читалаца, цифра се пење на вртоглавих осам или девет стотина хиљада, што говори о заиста масовној публици свих узраста и профила којој се овај часопис обраћа. Од почетка излажења, 1976. године, *Нада* без прекида објављује рубрику *Личности* која ће овде бити предмет разматрања, а у којој се, кроз разговоре са најпопуларнијим личностима домаће естрадне и уметничке сцене, махом мушкараца, износе занимљивости везане за њихову приватну личност.

Коначни профил рубрика добија 1978. године, када отпочиње стална пракса интервјуа у стану популарне личности, у којој се укључују и остали чланови породице, а првенствено брачни партнер. Интервју обавезно прати и пет-шест фотографија снимљених „на лицу места“ које треба да употпуне утисак о атмосфери. Брачни или породични портрет излази од тада на насловној страни и временом постаје *Надин* заштитни знак. У неизмењеном облику ова рубрика излази девет година и несумњиво је један од најважнијих чинилаца изузетне популарности часописа, о чему сведочи чињеница да су у последње време и други листови масовне штампе почели да копирају ту праксу (*Сабор*, *Новости* 8; *Сабор* објављује чак два породична интервјуа у сваком броју).

Рубрика *Личности* специјализовала се за упознавање јавности о породичном животу наших звезда.³ Породица је једини оквир из кога се црпу детаљи о њиховом интимном лику, што значи да у обзир за гостовање на страницама ове рубрике долазе само породични људи, и првенствено они који живе у срећном браку.⁴ Ако тај услов звезда не испуњава у потпуности, што је мање пожељно (премлада, па још није засновала породицу, разведена а са дететом/децом), онда је присуство њене примарне породице (родитељског пара) обавезно, или се бар кроз изјаве славних домаћина препоручује њи-

³ Испитан је трогодишњи узорак, и то годишта: 1978 (прва година излажења рубрике у садашњем облику), 1982. и 1986, како би равномерно била покривена сва годишта и што такође омогућава одређена поређења. Битних, садржинских разлика међу овим годиштима нема, осим што се може констатирати стално повећање броја женских главних ликова (углавном на рачун смањења броја интервјуа са паровима славних личности).

⁴ У три поменута годишта прегледано је укупно 68 интервјуа. Од тога броја, у 58 случајева звезда је срећно удата или ожењена, пет интервјуа је са неудатим славним женама (махом младим девојкама), у четири случаја разговор је вођен са разведеним женама и у једном случају то је била славна удовица.

хова опредељеност за породични живот. Алтернативних облика индивидуалног или заједничког живота на овим страницама нема.

Осим што је увек у питању породица, то је и обавезно примерна грађанска породица: сви су ту обични, скромни, просечни, „живе као и сви други људи“, нема ексцентричних ликова, нема одступања од стандарда. Ту свако од почетка зна шта сме и колико се може и не упиње се да досегне немогуће. Захтеви су им скромни, потребе у складу са могућностима. Имају исте проблеме као и већина обичних људи, исте жеље и потребе. Само, за разлику од већине сличних породица, ова која је изложена као пример за утлед живи „необично срећно и хармонично“. Сви се међусобно воле и уважавају, подржавају и поштују. Деца су им, без изузетка, добра, непроблематична, скромна, добри ђаци. Обожавају своје родитеље, друже се с њима, поверавају им се. Сукоба нема, чак ни у анегдотама.

„С њима ми је најлепше проведено време. Најсрећнији сам тада. Ми се грлимо и љубимо у кући. И деца су нам срећна кад виде да смо ми срећни. И сви смо срећни.“ 53/III⁵

„Затекли смо идиличну слику праве породичне среће и мира.“ 70/III
„Човек је радостан док их гледа онако симпатичне, насмејане, како зраче љубављу и међусобним поштовањем, и не може да их замисли љуте, намргођене.“ 156/VII

„И кад се шале, и кад су озбиљни... искре светлуцају. Повезани су неким лепим флуидом кеји чак и странац мора да примети.“ 260/XI

„Спокој и хармонија владају у пријатном дому породице Р. Млади, срећни, задовољни... живе готово идеално безбрижно.“ 261/XI
„Приврженост, склад, разумевање, партнерство, љубав — све то карактерише њихов брак.“ 276/XI

Утисак о примерној хармонији, дабоме, није произвољан и проистиче из података које о себи дају на увид јавности наши олимпијци. Јасно је да оваква показивања „стана и намештаја“ спадају на неки начин у део посла, у цену славе, и популарни људи су свакако свесни одјека који свако њихово појављивање у медијима (па и у овом контексту) изазива. Стога је разумно претпоставити да ће цела породица настојати да се покаже у најбољем светлу, у свом најлепшем издању. То што се увек ради о стандардним питањима на која се унапред лако могу припремити одговори, што постоји могућност да се цела атмосфера изрежира по жељи, не умањује веродостојност ове грађе. Напротив управо је *утисак*, па ма он био и потпуно намештено „најбоље издање“, који популарна особа изабере да остави на публику (или на који пристане), та слика о себи, релевантан параметар. Тај „утисак“, посредством часописа, препоручује се као образац за постигнуће личне и породичне среће, као узор који треба следити. Очигледно је, међутим, да је тај образац изграђен на основу доминирајућих жеља, потреба и укуса публике којој је намењен. Колико ова штампа, посредством својих звезда, поред осталог, утиче на формирање свести широке публике толико је исто и

⁵ *Nada*, br. 58, god. III, 1978. Izdavač »Borba«, Beograd. У даљем тексту ће поред цитата узетих из појединих бројева *Наде* бити назначен само број и годиште.

сама израз и пројекција њених интереса и укуса. Она прати, препознаје, разуме и поштује жеље и потребе „просечног“ човека, угађа им и не ремети их. Отуда и приватни живот јунака-узора треба у свему да личи на живот сваког просечног грађанина, само одевен у празнично рухо, обојен ружичасто. Ефикасност изложених узора долази од тога што су они пројекција истих жеља и потреба које својим примером треба да обликују и развијају. Њихово препознавање у домену који ови интервјуи покривају, скромни је циљ овог прилога.

*
* *

Текст рубрике је увек стандардан. Најпре се укратко објасни зашто је избор за посету пао управо на личност о којој је реч (то је по правилу неки актуелни разлог, награда, хит-плоча, најуспешнији филм сезоне), што је прилика да се читаоци подсети на најсветлије тренутке из каријере те звезде. Следи опис стана и кућне атмосфере (увек пријатна, топла) и представљање чланова породице и њихових занимања. Мањи део разговора, и не обавезно, односи се на посао резултате и планове познате особе/брачног пара, јер је циљ сазнавање детаља из њиховог приватног живота. Теме које дотичу приватност крећу се од најопштијих, типа: породица и каријера, жена и породични живот, расподела ауторитета, деца, до сасвим конкретних, као што су: подела послова у кући, љубав и љубомора, доколица. Нема изненађења, неочекиваних, провокативних питања. Она су увек иста општа места на која славни домаћини одговарају опет истим, општим местима.

Према заступљености, могу се издвојити три основне категорије домаћина.⁶ Најбројнија је варијанта мушкарац звезда у браку са анонимном женом. Следи популарни брачни пар, а у трећој групи се налазе жене звезде, удате за широј јавности непознатог мушкарца, или неудате. Мушкарац који живи сам, са децом или без њих, заступљен је у целом узорку само с једним примером, па као изузетак није ни узет у разматрање. Мало је вероватно да нема више таквих популарних мушкараца. Пре ће бити да се ради о таквој уређивачкој политици часописа која првенствено рачуна на женску читалачку публику, односно на женски лик као идентификаторски узор (било да се ради о славној жени или о жени у сенци славног мушкарца). Исто тако, мушкарац у улози домаћине сувише одудара

⁶ У 1978. години, од 22 прегледана броја, у девет су интервјуи са славним мушкарцем, у 12 случајева реч је о брачном пару звезда, и само у једном случају разговор је вођен са популарном женом која живи као удовица. У 1982. години било је 13 интервјуа са славним мушкарцима, седам са паровима звезда и један са разведеном славном женом (две поп групе, породица земљорадника и унука председника Тита с којима су такође вођени интервјуи, нису узети у разматрање). У протеклој, 1986. години, разговор је вођен са десет славних мушкараца, два популарна брачна пара и 13 славних жена (од тога пет удатих, пет неудатих и три разведене).

од стереотипа и као такав вређа „мужевност“ и сујету нашег мушкарца, па према томе и не може бити пожељан узор за идентификацију.

Славни мушкарац — анонимна жена

Популарни јунак је обавезно тек ту, у окриљу своје породице, „онај прави“ — још пријатнији, шармантнији, духовитији него што га знамо са сцене, узоран супруг и отац, љубазан домаћин. Живи у „пријатном, лепо уређеном“ дому, окружен љубављу и пажњом своје жене и деце. Децу обожава, у просеку их има двоје, а волео би да их има и више. Срећно је ожењен женом која у више од 60 одсто случајева⁷ није „запослена“ него се определила за живот искључиво посвећен њему, кући и деци, због чега су обоје подједнако задовољни: он, јер је тако могао у потпуности да се посвети својој каријери, и да има породицу, она јер је породица за њу увек била примарни интерес, њена „света дужност“. Напустила је посао или студије,

„јер је схватила да само тако може породицу да одржи на окупу.“
67/III

„Намерно је подредила каријеру породици да би породица имала свој ред.“ 64/III

„Напустила је студије да би у сваком тренутку могла да буде поред њега.“ 273/XI

Други могући разлози за претпостављање домаћичког ангажовања каријери и ангажовању ван куће се не помињу (сем у једном случају — болест), па таква одлука у овом контексту поприма значење узвишене жртве достојне сваког поштовања, што се у новинарском коментару обавезно и експлицира. Потпуно одрицање у име „узвишеног циља“ представља се тако као сама по себи разумљива врлина сваке „праве“ жене. Њене сопствене жеље и потребе, ако их и има, нигде се не помињу, света дужност је брига за добробит њеног животног сапутника, и довољна сатисфакција породица коју држи на окупу и мужевљев успех (кроз који је стекла одговарајући друштвени положај):

„Сада сви морамо да помогнемо Б.-у да нешто уради. За мене има времена.“ 273/XI

„Ј. је од оних жена које су као богомодне да буду добре супруге, мајке и домаћице, спремне увек на све жртве у име каријере свог супруга.“ 159/VII

⁷ Од укупно 32 интервјуа са славним мушкарцима, у 18 случајева њихове жене су домаћице по занимању. Уочљиве су разлике по годиштима. Док 1978. године у седам од девет случајева жена није запослена, у протеклој години тај се проценат смањује (од десет интервјуа из ове категорије, у пет је реч о жени домаћици, а у два случаја супруге су домаћице само „привремено“, јер користе неплаћено одсуство да би могле да подижу децу).

Разговор за новине постаје прилика да јо муж јавно захвали за сва одрицања која је учинила да би у његовом животу све „штимило“. И он не штеди речи:

„Никада не бих успео толико да урадим да нисам имао Л. која је бринула о кући, деци и мени.“ 73/III

„Она је права жена. Уме да распореди снаге и на породицу и на посао и на себе и да нико ни у једном тренутку не буде прикраћен. За то треба имати енергију и урођени таленат.“ 276/XI

„Увек је мислила више на мене него на себе. Можда сам јој тиме и нашкодио, али је то сама изабрала.“ 296/XII

Због природе посла којим се бави, славни мушкарац је често одсутан од куће, с породицом је увек мало заједно, па је због тога његов статус у кући у ствари статус најдражег, увек жељно ишчекиваног госта. Према његовим одласцима и поврацима одређује се ритам породичног живота, све се уређује тако да му боравак у кући буде пријатан одмор, топли угођај:

„Његов дом је за њега права оаза мира у коју дотрчи да се одмори и опусти, па поново на посао у Радио или на концерт.“ 162/VII

„Кад дође кући трудимо се да му буде угодно и све време проводи-мо скупа. Једноставно, он је наша маза.“ 172/VII

„Њих три су пријатељице међу којима постоји разговор искрен и другарски. Зато је и природно да када Н. дође с пута нема драма и он може да ужива у свом 'рају на земљи'.“ 172/VII

Стављајући се у потпуности у службу успеха свог мужа, његова жена, као брижна мати, стара се да ништа не поремети његове навике, његов домаћи мир. Поред других задатака, она по правилу преузима и улогу његове личне секретарице. Телефонски разговори, пословне поруке, заказивање састанака, „одбрана“ његовог достојанства од насртљивих обожаваатељки спадају у тај домен стварања тоглог угођаја пажње и бриге која је „уморном ратнику“ потребна да би се код куће осећао „као у рају“. Она заправо наставља исти однос какав је он имао у кући своје мајке, на исти начин брижно бди над његовим потребама и жељама: кува му, одева га, дочекује и испраћа, саветује. Славни мужеви поверавају јавности да њихове жене имају одлучујућу реч кад се ради о избору њихове гардеробе, фризури, њиховог медијског „имица“. Она помно прати сваки његов јавни наступ и обоје признају да је „веома строга критичарка“ (што је врлина која краси и друге, запослене и славне жене, такође).

Мада предодређена на стално „паковање и распакивање“ његових кофера, на стално чекање, већ по карактеру своје улоге, и стално суочена са искушењима која доноси њему његова популарност (забава, друге жене), изјављује да је растерећена и примисли о љубомори, јер „има пуно разумевање за његов посао“, што као и у сваком правом патријархалном односу подразумева пуну слободу мужа на излете пред којима узорна жена треба да затвори очи.

„Не питам га куда иде и када ће се вратити.“ 157/VII

„Таман посла. Ја сам оперисана од тога. Ја га дотерам, испратим и остапем мирна. Осим тога, моје је мишљење да и слобода обавезује.“ 162/VII

„Од деце не стигнем да будем љубоморна.“ 74/III

Додуше:

„Није лако. Трпи се због популарности. Обожаваатељке телефонирају, прете.“ 261/XI

„У почетку ми је сметало што не долази кући одмах после представе, али после сам на то навикла.“ 70/III

„Било је момената кад ми је било тешко, кад сам патила. Телефонирали су ми да се М. налази на пример ту и ту, а он је на сасвим другом месту. Било је смицалица. И дан данас.“ 159/VII

Са искушењима која вребају њеног мужа на сваком кораку она се бори својим „женским“ оружјем: не пита много и уме да чека:

„Зар је потребно да ми говори волим те ако је свако вече, враћајући се кући, затичем на прозору.“ 68/III

„Она је имала доста стрпљења, неговала децу, никад ми није забрањивала да одем с пријатељима, да пролумпујемо, запевамо.“ 176/VII

И обрнуто, искушења „природно“ не постоје за жену која остаје да чека, па према томе ни питања која би вређала њен морал и његову „мужевност“.

Потпуно усвајање мушко-женских стереотипа очитује се још наметљивије на плану организације кућних послова. Изузимајући три случаја (жене запослене), где се истиче како у кући нема поделе на мушке и женске послове и како сви раде све, и четири интервјуа у којима ово није био предмет разговора, у свим осталим славни мушкарац је једноставно повлашћена маза која, иако повремено показује добру вољу да помогне, једноставно за ту врсту делатности нема талента. Све послове, од набавке до пеглања, било да је и сама запослена ван куће или домаћица, ради жена сама. Његов домен су веће набавке, све око аутомобила, неки груби послови кад се укаже потреба (дакле, у оквиру улоге). Па и у она четири случаја у којима се помиње институција кућне помоћнице јасно је да сву организацију посла води домаћица. Одговори мушкараца на ово питање варирају од иронично „мушких“:

„Не бих желио да своју жену навикавам на помоћ у кући. Она је брза и вична томе и зашто бих јој сметао. Кад сам у Сплиту одем да играм билијар или шетам сина — зар то није довољно?“ 74/III

преко толерантнијих, који уважавају напор потребан да све функционише без њиховог посебног учешћа:

„Признајем да је то напоран посао, али ја за њега једноставно немам талента.“ 71/III

„Морам још само да додам, без икаквог претеривања, она носи целу кућу на својој грбачи.“ 157/VII

„Женама је тешко. Разумем своје колегинице. Осећам се безгранично привилегованим.“ 62/III

до „еманципаторских“:

„Моја жена је 'мрак' за кување. Али да се не схвати погрешно, ипак не бих волео да у кући имам 'судоперу'.“ 259/XI

Сама жена констатује да јој муж не помаже или то чини ретко, и више из задовољства, кад хоће и колико може. И изјављује да јој то не пада тешко, да би јој као потпуна шепртља и „аматер“ само одмагао:

„Једанпут је скувао кафу и после сам три сата чистила... Знате, ја нисам запослена и заиста би ми било непријатно да он, толико презаузет, узме да пере судове или нешто кува“. 162/VII

„Боље је да ми не помаже јер направи такав дар-мар да после треба да поспремам за њим.“ 74/III

„Обавља само послове који се њега тичу, иначе ни сијалицу не уме да промени.“ 166/VII

„Можда би све било другачије да он није такав, али тада нам, вероватно, не би било лено.“ 157/VII

Мада има и „савременијих“ мужева:

„Уме он много да ми помогне. Води дете у вртић, а није му страном да нешто припреми за ручак.“ 157/VII

Занимљиво је да се та „савременост“ зове увек *помоћ жени* у кући, при чему и у његовој, и у њеној, и у новинаревој свести, изван сваке упитаности, остаје уверење да је кућа њој припадајуће подручје делатности у које мушкарац повремено, добром вољом, улази да би помогао. Па и када децидирано изјављује да је за жену важно да буде запослена „због своје сигурности“ (11 жена сматра то, у принципу, важним), своје кухињске обавезе ничим не доводи у питање. Економска независност као да ничим не угрожава дубоко усвојени концепт „нормалних“ подручја деловања мушкараца и жена. Навешћу једну карактеристичну изјаву која ово илуструје:

„Породица је *наравно* (подвукла М. М.) на првом месту, али жена на мора да има свој посао кроз који ће се доказати и исказати. Сад кад не радим морам грчевито да се борим за свој статус у кући, а раније, док сам била запослена, није ми било тешко да обављам кућне послове и до три ујутру.“

На исти начин муж „помаже“ и кад је реч о васпитању деце и бризи о њима. Кад отац већ није редовно код куће, јасно је да највећи део времена с децом проводи мајка па је према томе и главни васпитач. Отац, иако попустљив, јавља се углавном онда кад је потребно да се наступи са ауторитетом:

„Ја сам попустљивији са синовима. Али кад подигнем глас — мрак.“ 58/III

„Кад Б. дође кући сви спустимо за октаву. Али он је предобар родитељ.“ 265/XI

„Помоћ“ у подизању деце само привидно указује на промену традиционалног обрасца, у суштини и даље је реч о јасно разграниченим улогама и задацима, подвојеним световима: деца су мајчина брига, а отац се јавља као додатак, као драгоцен испомоћ, за игру, у слободном времену, за савет. Не више као некадашњи строги ауторитет, али свакако као лик достојан пуног поштовања:

„Мајка се дружи с децом, док је отац ауторитет. Строгост је на његовој страни, али и одговорност.“ (sic!) 53/III

Само у три случаја муж и жена су представљени у заједничкој, равноправној и свакодневной улози родитеља.

Идеологија која у суштини заговара исто, наслеђено и непромењено стање у односима између полова, намеће се, можда и снажније него у првој категорији, у интервјуима у којима је саговорник

Брачни пар медијских звезда

Заправо, једини битан параметар који овај тип породице издваја од првог је чињеница да је и жена, колико и супруг, па и више, популарна особа, да је изградила сопствену каријеру, јавни лик, има своје обожаваоце, публику, ангажована је послом мање-више колико и муж. Природно је очекивати да се ту, међу људима који су, бар формално, прихватили другачије могућности живљења, сретну нови, битно другачији модели брачног и породичног односа, с ону страну патријархалне свести и система вредности.

На једном плану заиста се и ради о преображају културе људских односа — на плану јавног ангажовања животне сапутнице, не само у смислу запослења изван куће, већ јавног у правом смислу, који подразумева публику и обожаваоце, свет спектакла и забаве, у истој мери у којој су то чињенице везане уз живот њеног мужа. И ту заиста више нема места темама жртвовања, чекања, пасивне женствености која не излази из видокруга породичне егзистенције. Подразумева се да оба партнера имају разумевање за посао оног другог, јер се углавном сви интервјуисани парови баве истом или сродном професијом, па разговори с њима најчешће и не дотичу та питања, већ више простор кућне свакодневице.

Насупрот очекивању, славни муж и славна жена у својој кући престају да буду сарадници на заједничком послу, њихове улоге се раздвајају свака у своју „припадајућу“ област. Ту опет срећемо задовољну, способну, вредну домаћицу и супругу која воли и води кућу, брине о деци ако их имају (у просеку једно дете, девет парова без деце, и мада се не помиње, може се претпоставити да је томе у доброј мери разлог женина амбиција), и о мужу, и поред ње „типичног“, „немарног“, „лежерног“ и „лењог“ мушкарца за било какав кућни посао.

„Ја сам неспособан за ишта кућанско. Не знам променити осигурач. Нисам никад у животу скухао каву, разбио јаје. Ако нема ко да ми скуха не једем или отворим конзерву. Ако нема нема.“ 64/III
„Не састоји се равноправност у томе што ћу ја опрати судове или поспремити кућу. Ја то хоћу да урадим, али С. је умешнија и брже и боље то чини од мене и једноставно не да ми да се мешам у те послове.“ 61/III

Само један часни изузетак сматра беспредметним свако такво питање, јер:

„Па то је и моја кућа.“ 167/VII

Славна жена не протестује, не проблематизује, не негира такав поредак ствари. Напротив:

„Волим да се бавим кућом.“ 61/III

„Нисам га од почетка навикла да ради.“ 283/XI

„Против тога сам да се мушкарац меша у послове жене. То је смешно.“ 64/III

„Све ради сама. Сама купује, сама кува. Она и пере и чисти.“ 54/III

И што је атрактивнији њен сценски лик, тим је веће настојање да се покаже како је то „обична“ жена, према томе домаћица по вокацији, да се јавни лик потисне у други план као сувише велики искорак из улоге „праве“ жене. У таквом распореду домаћичке врлине намећу се као најважније, „природне“ и саморазумљиве, а све остало као мање важно, успутно и упоредно, и просто механички придодато традиционалним знањима и вештинама наслеђеним од мајке и бабе.

Образац мишљења и живљења по стереотипу који препоручују звезде-узори исказује се и на плану њиховог слободног времена. Уколико муж има неки хоби, онда је то обавезно типично „мушки“, који валоризује мушке вредности: лов, пецање, билијар (осам од 12 примера) и спорт уопште ако се узму у обзир и мушкарци којима је спорт основно занимање (четири примера); за разлику од њега, жена негује своју „женственост“ и када се одмара. Њен хоби је аранжирање цвећа (2), кување као посебна страст (2), вез и шивење (5)

„Она послује по кући. Кад све поспреми седне и везе. Свој вез носи и на турнеје да прекине време између концерата.“ 58/III

Само на једном месту помиње се читање као њен хоби, док се мушкарац за читање опредељује у четири случаја, а много чешће снимљен је како чита на фотографијама које бележе атмосферу у њиховом стану.

Уопште, фотографија, са изузетком индивидуалног или породичног портрета, као саставни део интервјуа, има посебну идеолошку функцију визуелне пропаганде „проверене“ и по природи ствари разумљиве доминације „јачег“ мушкарца у односу на „слабију“ жену, њихових неравноправних положаја и улога. Ево неколико примера:

1. Муж седи у фотељи и чита новине, жена му приноси кафу. Она ставља цвеће у вазу, он чисти пушку. 51/III

2. Он седи, она стоји поред њега и припаљује му лулу. Он чита (снимљен поред своје богате библиотеке), она у другом углу седи и везе. Она залива цвеће. 54/III

3. Она са кецељом и кухињском крпом на свом „свакодневном“ задатку (како пише испод фотографије) 56/III

4. Он чита, заваљен у фотељи, она везе. 58/III

5. Он за радним столом спрема улогу, она (такође глумица) дотерује се пред огледалом. 60/III

Жена звезда у браку са анонимним мужем

Запажа се несразмерно мали број ових ликова. У сва три испитивана годишта укупно их је пет, а од тога истински само у два случаја ради се о браковима у којима се супруг бави професијом која није блиско повезана са уметничком или са естрадном сценом. У друга три мужеви су такође медијске личности, само мање познате широкој публици. Недостатак грађе не дозвољава да се издвоје неке значајније одлике помоћу којих се јавности презентира овакав тип брачно/породичног односа. Али управо неприсуство, односно занемарљиво мала заступљеност ове комбинације важан је показатељ који говори о границама толеранције поимања „природних“ и друштвено прихватљивих модела понашања. Владајуће поимање „нормалних“ односа међу половима заснива се на начелу „иза сваког успешног мушкарца стоји једна жена“. Све што излази изван оквира овог концепта изгледа „неприродно“, „претерано“ и друштвено неприхватљиво. Успешна жена, у обрнутом следу, иза које би стајао, макар не мање успешан, али свакако широкој јавности непознат мушкарац, сувише дира у темеље традицијом установљених односа и вредност и логично је да се у часопису који угађа укусу и интересима најшире публике овакви ликови јаве само спорадично, јер не могу бити узор за идентификацију, па и тада је евидентно настојање да медијска презентација овог лика ничим не доведе у питање концепт „праве“ (пасивне) женствености.

У свим овим интервјуима читаоцу се даје до знања да је жена медијска звезда у сталном конфликту између традиционалног идентитета и нове улоге јавног ангажовања, и да је за решење сукоба у сваком тренутку спремна да се одрекне овог другог. Стиче се утисак да истрајава на оба „фронта“ више захваљујући толеранцији мужа и његовој моралној подршци, него сопственој одлуци да тако буде.

„Због детета бих била у стању да се потпуно одрекнем певања“, каже популарна певачица. Али муж сматра да треба да истраје и да због публике која је цени не треба да се повуче. 260/XI

„Муж ми је помогао да напустим посао правника и пређем у естраду“. И даље, говорећи о тежини тога посла каже: „Одустала бих да ме муж и деца нису гурали и подржавали. Јер ја сам и супруга и мајка и звезда.“ 279/XI

Осим мужевљеве моралне подршке веома је важна и практична подршка коју славној жени пружа њена шира породица (родитељи), а пре свега мајка, која у њеном одсуству преузима бригу о деци и кући. Мајка практично замењује кћер у свим домаћичким обавезама које ова, заокупљена послом изван куће, није у стању у потпуности и успешно да обавља (због чега осећа кривицу и јавно је признаје). И поред моралне подршке, значи, разумевања за природу посла који жена ради, муж се несметано, мање или више успешно, небитно је, али свакако независно од тога што је супруга медијска звезда, бави својим послом. Мотив „жртвовања“ каријере зарад каријере своје жене, или барем компромиса (као у претходним случајевима) при-

родно, не појављује се. У ситуацији која као ова може да угрози устаљене принципе функционисања породичне заједнице (жена више није доминантно оријентисана на кућу) и до доведе или до успостављања битно другачијих људских односа услед изласка и мушкарца и жене из својих „припадајућих“ сфера, што би се дало очекивати, или до распада породице, јавља се институција таште (увек таште, јер је ваљда разумљиво да је амбиција њене кћери угрожавајући фактор) да очува недотакнутим вредности патријархалног устројства. Ташта/мајка јавља се ту као продужена рука жене домаћице или њено додатно домаћинско „ја“, не само као стварна испомоћ у кући, већ првенствено у функцији очувања патријархалног модела породице, односно породичног статуса свог зета.

Разведена жена звезда

„Бака-сервис“ још је присутнији у породици разведене популарне жене којој је после развода припало дете. Ова жена очигледно није успела да на оба плана функционише савршено, па се брак, најчешће под теретом њених професионалних обавеза, распао. У просеку има један неуспели брак иза себе, о новом не размишља, има једно дете из тог брака и успешну каријеру, после развода још успешнију, јер како сама признаје, „сада успева више да уради на професионалном плану“: „Док сам била удата имала сам двоје деце, сада само једно“, (27/XI) духовито сумира мишљења ових жена, о разлозима свог професионалног успона после развода, популарна глумица.

По правилу живи са својим родитељима у чији стан се вратила после развода. Родитељи, односно њена мајка, воде домаћинство и брину о детету у њеном одсуству. Сматра себе успешним родитељем, мада осећа кривицу према свом детету јер није у стању да му посвети све своје време (кривицу вероватно и за губитак оца), осећа се ускраћеном за неке лепе тренутке које друге, „обичне“ жене имају (родитељски састанци, испраћање у школу), али настоји да све пропуштено надокнади кад се врати кући, свесна да свом успеху мора да плати извесну цену. Не помишља да се одрекне посла и каријере јер они омогућавају да она и њена породица живе удобније од других, просечних. Стално распета између посла који је одводи од куће и детета које јој недостаје, осећа „хронични“ умор, иако највећи део кућних обавеза носи њена мајка. Управо зато се осећа ускраћеном за неке типично женске улоге и задатке (плетење, шивење, кување), па настоји да их не заборави у слободном времену.

„Хоби ми је кување. Једва чекам да добијем свој стан па да позивам пријатеље на специјалитете из моје кухиње.“ 275/XI

„Ниједан кућни посао није ми стран. Волим да кувам, знам да шијем, плетем, да читам, волим добре филмове.“ 155/VII

Мада сама не доводи у непосредну везу једно с другим, из њених размишљања о каријери и породици произлази недвосмислено

да је ова жена свој професионални успех платила промашајима на личном плану:

„Жена сам као и све друге. Али се нећу помирити с тим да су порази које сам имала у признатом животу искључиво везани за моју професију. Нисам наишла на правог човека или на оног ко би разумео и мене и оно чиме се базим. То наравно не значи да се и даље нећу борити да остварим свој сан који свака нормална жена сања.“ 272/XI

За разлику од ње, њени родитељи деценијама живе у стабилном, хармоничном браку, њена мајка је цео живот посветила најпре деци, а потом унуцима. Она има успешан брак, своје животне амбиције свела је на оквире своје породице, добра је домаћица и брижна мајка која је своје врлине с успехом пренела на децу и унуке.

Међутим, по самој природи ствари, кућа и домаћичке обавезе нису примарни фокус интереса њене кћери (иако она настоји да их не занемари), а како су то у патријархалној свести одлучујући чиниоци деловања, понашања и реализације жене, јавља се „празнина“ у њеном „женском“ лику, коју својом особинама, ставовима и понашањем допуњава њена мајка. Колико је кћи успешна у јавној, патријархалној жени непримереној сфери, толико је мајка успешна у свом, кућном простору. Колико је прва осујећена због тога као жена (развод, неразумевање), толико је друга „потпуна“, интегрисана и задовољна жена. Порука је савршено јасна. Рецепт за „праву“ срећу проверен је много пута у претходним генерацијама и преношен васпитањем. Уопште, патријархални одгој је незаобилазна тема која се среће у свим интервјуима са женом-медијском звездом, било да се ради о разведеној или не (још) удатој. О овој другој биће касније говора.

Оба типа карактерише то што потичу из складних, узорних породица из којих су „понеле патријархално васпитање“. Инсистирање на патријархалној задовољности, што је чињеница која важи за сваког ко потиче из патријархалне цивилизације, поприма тако додатна значења, ако се има у виду шта конотира синтагма *патријархално васпитање* кад се говори о жени. У првом случају, наглашавање да жена успешна, али разведена, потиче из патријархалне породице, мора се схватити једино као извињење за искорак у „погрешан“, „мушки“, за жену недоличан и неприпадајући животни простор, с једне стране и с друге стране, за личне промашаје који из тога следе, односно неиспуњавање „природних“, за жену „нормалних“ улога и дужности, на начин на који то налажу традиционални/патријархални образци мишљења и понашања.

Неудата жена звезда

Овај тип успешне популарне жене сразмерно је чешћи од остала два. Прво, вероватно зато што је лик лепе, младе, познате жене на насловној страни гаранција за висок тираж часописа, а друго због саме чињенице да она своје највеће професионалне успехе најчешће и остварује пре удаје.

Будући да још није засновала сопствену породицу, она обично живи са родитељима или, ако то није случај, користи „сваки тренутак“ да дође кући и обиђе их. „Необично“ је привржена кући, што наглашавају и њени родитељи и она сама. По правилу, одрасла је у складној, хармоничној заједници у којој се сви међусобно воле, поштују и уважавају. Мајка је, као и остале, свој живот посветила деци и њена је најбоља пријатељица. Отац је такође нежан родитељ и у свему је подржава, мада се у „почетку“ није слагао са избором професије своје кћери.

„Није лако путовати ноћу, дању радити, стално бити међу мушкарцима, а не знаш ни какви су.“ 271/XI

Овај мотив се сразмерно често среће и у осталим категоријама успешних жена — отац се најпре противи, неће ни да чује за њу, а после њених првих успеха, или кад схвати да је то „јаче од ње“, мири се са чињеницама и даље својој кћери представља важан ослонац и подршку.

„Тата је умро пре осам година и жао ми је што је касно схватио да сам ја увек била добро дете и да живот на естради није изменио схватања која сам стекла у кући својих родитеља.“ 157/VII

Млада звезда је узорна кћи, послушно, непроблематично дете с којим, како изјављују родитељи, никад нису имали брига. Њих воли и поштује па и материјално помаже. Себе у свему сматра обичном и настоји да се у приватном животу ни по чему не разликује од других девојака из своје генерације, да ничим не иритира, да се не издаваја. Њена патријархална породица у којој, додуше, не влада закон „чврсте руке“, али у којој свако од почетка зна шта се и колико сме, довољно су чврста препорука да се ради о смерној, моралној и лепо васпитаној девојци којој слава „није ударила у главу“ и која у сваком тренутку зна своје основне дужности и обавезе — попут препоруке за добру удавачу. У плановима за будућност, ова жена себе види првенствено у свом дому и са дететом о коме сања, али за које „још има времена“, пошто је свесна да су „за жену“ породица и каријера два тешко ускладива подручја.

Ту жену коју на сцени обично красе све привлачне особине једне лепотице, жену увек дотерану, утегнуту, нашминкану, разголићену, која добар део свог професионалног успеха дугује управо својој физичкој привлачности, према којој публика није равнодушна и чија се медијска презентација темељи на имиџу заводљиве жене, у њеном „кућном издању“ красе сасвим другачији епитети. Она је и даље лепа и млада, чак

„делује нежније, суптилније, млађе него на екрану“ -278/XI

али њена лепота не конотира више еротичну привлачност и заводничке дражи. Те особине односе се искључиво на њен јавни лик. Иза сцене то је обавезно једно неупадљиво, обично, просечно, *next door girl* лице, и то се правило односи како на ову последњу категорију интервјуисаних жена тако и на остале две.

„У том тренутку готово непрепознатљива, одисала је неком другом лепотом, једноставношћу и материнским изразом.“ 155/VII
„Дотерана, смирена, пријатног гласа, С. пљени и приватно. Увек је елегантна, у хаљинама које истичу њену женственост.“ 264/XI

„Дочекала нас је босонога, у широкој мушкој кошуљи и панталонама. Ни налик на ону Б. коју смо навикли да гледамо на ТВ, утегнуту, разголићених груди „а ла Анита Егберг из Фелинијевог „Слатког живота“. У приватном животу изгледа другачије (подвукла М. М.), млађе, одмах се види да није све онако како се прича.“ 271/XI

Популарна жена приватно представљена је као „ведра, непосредна, пријатна“, сасвим обично обучена млада или младолика жена, и ненашминкана. Тај мотив се јавља у безмало сваком другом опису популарне жене, било да се ради о удатој или неудатој особи. На пример:

„Иако је популарна манекенка слабо се шминка. Природност је њен најјачи адут. Само руке редовно маже јер страдају од прања.“ 283/XI

Било би логично претпоставити да једна жена чији посао захтева стално дотеривање, показивање, шминкање, има повремено потребу да предахне, да се опусти, као што је логично да то буде код куће, изван погледа јавности. Али овде се ради о још једном „јавном наступу“, какав интервју за новине јесте. Ради се очигледно о потреби да се њен приватни лик, онакав какав се он представља јавности, потпуно одвоји и чак супротстави по значењу јавном лику, при чему се инсистира (што је спрега интереса звезде, публике и уређивачке концепције часописа) на томе да је онај први стварни, прави. За сцену је, дакле, пожељно, и чак веома битно да то буде привлачна, дотерана, заводљива жена. Шминкање и улепшавање, с друге стране, подразумевају освајање, завођење мушкараца, стални „позив на љубав“, а ове особине неспојиве су с традиционалним, у крајњој линији хришћанским поимањем узорне жене-мајке, носе у себи негативно обележје „лоше жене“. Отуда потреба да се приватни лик „очисти“ од свих негативних значења која медијска појава конотира, да јој се скине шминка („маска“), обуче „складна“, али неизазовна одећа, и онда додају особине које једино иду уз владајуће, патријархално поимање „добре“ жене. Тек тако „чедна“ може да постане „непроблематична“ кћи привржена родитељима, смерна девојка која, без обзира што страсно воли посао којим се бави, приватно сања свој будући дом и породицу своју најважнију и најдражу улогу.

*
* *

На основу претходне анализе јавно деловање популарних личности може се посматрати из бар два аспекта. Први се реализује на принципу „различитости“ звезде од осталог, „обичног“ света — то је професионално подручје у оквиру кога је звезда и стекла попу-

ларност и славу. Други вид била би „приватна“ сфера јавног живота звезда. Јасно је да ту није реч о стварној приватности, већ о медијски изграђеном моделу који се темељи на принципу „истости“ — у том „приватном“ домену, како је он формулисан у часопису о коме је овде било речи, разлике између звезде и њених обожаваалаца практично и не постоје. Њихов „приватни“ живот у свему подсећа на живот сваког „просечног“ човека. Ја сам се овде бавила тим аспектом присуства популарних личности у јавности, њиховом јавном „приватношћу“.

Како је на претходним странама показано, медијска презентација приватног живота наших звезда потпуно је једнообразна, једна прича готово ни у чему се не разликује од друге; слика коју они о себи дају јавности на увид изграђена је према јединственом обрасцу и на чврстим идеолошким основама. Два су најјаснија показатеља идеолошке оријентације коју заговарају домаће звезде преко централне рубрике најтиражнијег женског часописа у земљи. Први је дефинитивна опредељеност за породични живот који се препоручује као кључ за постигнуће личне среће, спокојства и задовољства. Наше звезде су срећне не због тога што су славне (тај моменат остаје по страни само као повод за разговор), већ што имају своју породицу, нису саме и што се већ по томе не разликују од већине других људи. Са тим неподељеним уверењем природно иде и њихова срећа која проистиче из топле, породичне идиле и разумевања, пажње и љубави којом звезду обасипају чланови њене породице. Други показатељ је начин на који та идеална породица функционише. Напред је јасно показано да укупним обрасцем брачног и породичног живота који се нуди јавности као пример за углед, доминира патријархални однос. Није, дакле, у питању само породица као неопходни услов потпуног личног остварења, већ породица утемељена на принципима патријархалног поретка.

Због чега се тако упорно инсистира на конвенционалним вредностима традиционалне породице и то на начин који те вредности глорификује до неопходности и претпоставља сваком другом облику остварења личног и породичног живота? Истина је да патријархални односи и патријархална, претежно рурална вредносна оријентација представљају читаву културну прошлост овог поднебља и да су они још и данас, ако не једини а оно сигурно доминантни регулатив нашег индивидуалног и друштвеног понашања. Али је исто тако чињеница да се снага патријархалне свести лагано, али упорно осипа и да је патријархат као културни систем уздрман у својим темељним принципима: жена стиче економску независност образовањем, запошљавањем, правом на наследство, што је први, неопходан (додуше не и довољан) услов за стицање стварне људске слободе и независности осваја простор јавног деловања, традицијом „резервисан“ само за мушкарца. И формално, у законима и документима ово друштво се опредељује за пуну равноправност полова, за давање једнаких могућности и мушкарцима и женама. Патријархални културни систем није, наравно, тиме ни превазиђен ни нестао, али је сигурно да због тога није више једини важећи, једини признати модели живљења.

Та чињеница се овде, међутим, готово ни на који начин не узима у обзир. Модел медијске „приватности“ звезда изграђен је по узору на модел породице који доминира друштвеном стварношћу којој припадају и часопис који објављује ове текстове, и публика којој је то омиљено штиво и звезде које учествују у интервјуу, и то је без сумње у интересу сва три учесника у комуникацији.

Стратезима уређивачке политике часописа од примарне важности је обезбеђивање што боље продаје. Ако друштвеним животом доминира патријархални систем вредности, јасно је да ће лист који је намењен масовној публици инсистирати на тој и таквој оријентацији, прилагодити се укусу и потребама најширег аудиторјума, угађати му. Непосредна последица је подизање тиража. Таква оријентација препознаје се не само у рубрици о којој је овде реч, већ у целокупном профилу масовне, и посебно такозване женске штампе.⁸ У овом посебном случају то се испољава већ на плану идеје да се покрене рубрика у којој се говори о темама блиским сваком човеку, а посебно удатој жени којој је *Нада* првенствено и намењена, и на начин препознатљив „просечном“ читаоцу. Атрактивност изабраних личности за насловну страну и интервју, концепција рубрике (презентација „приватности“), пажљива селекција звезда (у обзир долазе само оне које се уклапају у образац)⁹ а потом и својеврсно морализирање кроз новински коментар који прати изјаве славних („ублажавање“ радикалних погледа, афирмисање вредности типичних за традиционално поимање места и улоге жене),¹⁰ убедљиво показују да је основни импулс који покреће уређивачку политику — тржишни импулс. У том контексту нема места ризику с покушајима представљања другачијих културних образаца с којима се најшира публика не може сродити и препознати. Са становишта часописа, ова рубрика је, дакле, првенствено у функцији омасовљавања тиража.

Читалац с друге стране, налази у овом штиву елементе сопственог живота, односе у браку и породици који личе на његове, с којима се може поистоветити, улепшане да у њима може да ужива, и представљене тако да ничим не ремете њему близак поредак ствари. Осим тога, задовољава своју радозналост тиме што је у могућности да завири у њему недоступан „интимни“ свет славних и обожаваних и да тамо открије како су они „само људи“, као и он. Вредности које

⁸ Uporedi: Milanović, Đ., *Jezik ženske štampe*, »Delo«, 4, april 1981.

⁹ Из разговора са једним познатим београдским глумцем сазнала сам да је из редакције *Наде* био позван да да интервју за ову рубрику, и да је као „немогућ“ случај отпао пошто: није у браку него је разведен, дете с којим би се евентуално сликао живи с мајком у другом граду, он не жели да се слика са својим родитељима како му је предложено, и коначно, жена с којом тренутно има љубавну везу удата је и не долази у обзир да се појави јавно поред њега.

¹⁰ Симптоматично је да се, на пример, одрицање од каријере у име породичног мира, увек у коментару похваљује; да се духовито и увек с благонаклоношћу истиче како домаћин, рецимо, уме само кафу да скува; новинар породицу с којом је разговарао обавезно назива по презимену мушкарца иако је жена публици позната по свом презимену; истиче се као изузетно похвалан пример ако је жена „само формално“, због популарности, задржала своје девојачко презиме, а „у ствари“, „званично“, прихватила је мужевљево (што је потпуни апсурд), итд., итд.

они афирмишу његове су вредности, а оно што је блиско, разумљиво је, лакше се прихвата и опонаша. Осим што су забавни и информативни, ови текстови за публику испуњавају и функцију „учења по моделу“.

Као и часопис, потребом да се што боље „прода“, несумњиво се руководи и медијска звезда која се и појављује у њему. Већ сам говорила о томе да је за славну личност важан сваки медијски наступ, јер обезбеђује пажњу јавности, публику, поклонике. Звезде пристају да посредством часописа отворе врата свог стана практично сваком знатижељнику, да говоре о свом приватном животу, својој деци, супружницима, поред осталог и зато што је то захтев који проистиче из популарности једна од законитости медијског иступања. Како смо видели, овај аспект јавног деловања, ова јавна „приватност“, брижљиво се усклађује с клишеом који прописује часопис, модел живљења који звезде афирмишу одговара моделу који преовлађује у друштву које их је начинило звездама. Из потребе за популарношћу, славом, обожаваоцима, бар делом проистиче начин на који звезде своје „приватно“ презентирају у јавности. Таквом „истошћу“ оне ту потребу несумњиво задовољавају.

Међутим, када би понашање по патријархалној норми, какво у овом контексту славне личности заговарају, била законитост на којој почива медијска популарност, онда је сигурно да већина најпопуларнијих звезда не би могла да опстане на звезданом небу, јер се својим животом истински не уклапа у такав образац. Од звезда се некако природно очекује неконвенционалност, неконформизам, непристајање на традиционалне вредности. Судаћи према многобројним таквим познатим примерима може се рећи да публика такво понашање не само прихвата, него чак и захтева од својих љубимаца. С друге стране, довољно је, на пример, да се присетимо неких других написа те штампе, рубрика које читалачку знатижељу задовољавају другом врстом података: трачом, скандалима, аферама везаним за такозвани свет шоу бизниса, па да буде јасно да евентуално компромитујући детаљи ту изнети ништа не умањују славу славних и обожаваних. Напротив, скандалозно понашање повећава популарност бар колико и ово „умивено“. Важно је само да подручја остану строго одвојена. Док је у простору њиховог јавног деловања које је изграђено на „различитости“ прихватљиво практично све, дотле у сфери јавне „приватности“, која постоји на принципу „истости“, звезда мора доследно да поштује владајући образац. Једино у домену који је читаоцу близак и из кога црпе елементе за идентификацију са „људским“ ликом свог јунака, „различитост“ није прихватљива.

Узор-личности „живе“ свој „приватни“ живот на страницама овог часописа онако како налажу „правила игре“, како то одговара и њима и медију и публици која то чита, а с обзиром да је модел породице заснован на строго утврђеним правилима, од којих је одступање готово табу, може се рећи да одговара и глобалном друштвеном систему. Тешко је предвидети могуће последице до којих би, на пример, довела темељна трансформација породице као „основне ћелије друштва“ (један вид утицаја могао би бити посредством дру-

гачијег „узора стила живота“ који би нудили јунаци масовне штампе), али је сасвим извесно да би преображај доминантног типа породице, а тиме и традиционалних односа полова задирао у саме темеље постојећег друштвеног система. Ово друштво, без обзира на прокламована начела и законске норме (промене у људској свести и понашању не дешавају се аутоматски), на степену развоја на коме се налази, није спремно да се суочи с теретом таквих могућних промена. Очување постојеће консталације потребно је систему да би се одржао. Својим примером који препоручују и другима звезде заправо „раде“ за потребе друштвеног поретка, чине му „услугу“ помажући оним што афирмишу да се преображај бар у једном сегменту стварности успори или одгоди. Тачније речено, звезде своју мотивацију за овакво медијско иступање усаглашавају са потребама глобалног система да би у њему уопште могле да функционишу. То недвосмислено показује податак да су „најубеђеније“ заговорнице патријархалне идеологије управо јунакиње масовне штампе, дакле жене које су већ самом чињеницом што су славне, превазишле модел који пропагирају. Штавише, оним што чине — грађењем каријере, славом, популарношћу коју су стекле, напуштањем традиционалне улоге, с једне стране, а с друге, што су *због тога* идентификаторски узор другим женама, жене звезде су заправо те које суштински нарушавају устаљени поредак: од односа на релацији жена—муж, до другачијег избора самореализације какав не признаје патријархална културна норма. Између реалног живота (стварне приватности) којим живе и модела жене који пропагирају очигледна је противуречност. Ако је разумљиво да мушкарац који се бави истим послом не стиже, чак и када то жели, да се у потпуности, редовно и успешно, посвећује породици због саме природе свог посла онда та чињеница мора да важи и за његову колегиницу. Колико је он „гост“ у сопственој кући толико то, природно, мора бити и она у својој. То се, међутим, видели смо, брижљиво прикрива као да се ради о неком битном недостатку њеног лика „праве“ жене. Док његово „гостовање“ не подлеже испитивању јер се сматра нормалним, њено се, напротив, очигледно доживљава као прекорачење „нормалног“. У том домену „истост“ је нарушена и ту чињеницу потребно је потиснути (мушкарац, за разлику, ни у једном аспект своје медијске појаве не нарушава образац) пренаглашавањем онога што је пожељно и прихватљиво — њених кућних улога. Тиме се раскорак између старе представе о узорној жени и нових могућности за које се она опредељује смањује до нивоа толеранције патријархале свести која жени дозвољава освајање јавне сфере само под условом да не напусти приватну и да ни у једном тренутку не изгуби из вида своју основну, „природну“ функцију.

Може се слободно рећи да се са овим културним захтевом сусреће готово свака жена која се определила за она подручја сопствене реализације која излазе из оквира њене традиционалне улоге, као и то да се такво схватање већином доживљава као потпуно нормално и једино могуће. Славне жене тај захтев доследно поштују, руковођене, како је речено, потребом за стицањем популарности. Осим ових, тржишних разлога, у избору начина освајања жена „без

каријере“, могућно је претпоставити још један, рекла бих, морални разлог којим се руководе славне жене кад се представљају јавности као типичне патријархалне супруге и мајке — тај разлог је врста делатности којом се оне баве. Без обзира на повлашћено место у друштву глумице, певачице, забављачице су код „поштенoг“ света одувек изазивале подозрење, а ова занимања сматрана недоличним и недостојним „узорне“ жене, у даљој прошлости чак примером неморала.¹¹ Траг тога схватања несумњиво је присутан и у свести

¹¹ De Bovoar, Simon, *Drugi pol*, knj. II, Beograd 1982, 576.

ових жена — тим веће настојање да се јавност увери да предрасудама везаним за њихов посао нема места, да су оне „као и остале, обичне жене“ (што значи часне, одане супруге и мајке), а да је све остало део игре у којој су се стицајем околности нашле. Један стереотип прекрива се другим, онаквим какав одговара нивоу свести културне средине која је те звезде и створила. С тим потребама медијских звезда које су, како смо видели, другачије мотивисане, „рачуна“ шири друштвени систем, користећи своје, условно речено, противнице као средство којим штити сопствене интересе. Спрега интереса система и звезде, које иако су различито мотивисане погађају заједнички циљ, омогућава конзервисање постојећег стања, његово стално обнављање, свођење узора понашања на један, јединствени и општеважећи, а тиме, у крајњој линији онемогућавање потенцијално разорних промена по систем у целини.

Miroslava Malešević

VISITING »HAPPY FAMILY« WITH THE MAGAZINE »NADA«

— Summary —

By analysing the contents of the central column of one of the magazines with the highest circulation among the so-called »women's press«, the specific methods of promoting patriarchal patterns of family life through media are established. On the pages of the popular magazine, public figures »live« their private lives, which are presented as a modified and partly concealed variation of patriarchal family idyll. In that way, the dominant patterns of thought and behaviour which are familiar to all »average« families are being promoted »from the top«, and at the same time the process of bringing closer media stars and »common« people takes place. By propagating patriarchal values, in some aspects of its essence shaken by the appearance of new, more humane, alternative values, these texts perform the homogenization of consciousness, preservation of conservative views on the position and the role of woman in family and society and, thus, cause the postponement or prevention of potentially destructive changes in the prevailing cultural system.